

ЧУРУКТА: колхоз бугурулгезиниң хоочуннары болгаш социалисттик чарыштың тилкелчилери.

САННАР, ФАКТЫЛАР

- Деражно — амгы үеги културнуң сууру. Билде 550 өг-бүдөде 1600 ажык кижилер турат.
- Суурда «Святанок» колхоз болган мал семпиртир «Деражно» совхоз бар. «Сельхозтехника» салбыры, амдыраа хандырылга комбинаты, харылаа салбыры, телефон станциясы, Култур бажыны, ийн уругулар сэдиги дөш оон-даа өскө култура амдыраадык алаан чаралары ажылдап турар.
- Суурда үс заводунуң ийн амгы-агыл чериниң кылган продукцияны областтың чурттакчылары бугу суураары ан турар.
- Деражно — амгы үеде бугуру-биле чагайымды туртувунуң. Суурдуң чурттакчылары газы болган сут дамчыдыгынын ажылдап турар.
- Ровно областа эң эки дөш спорт комплекстериниң бирөөн бо суурда ажылдап турар.
- «Святанок» колхоз бедик орудалыгы амгы-агыл. 1977 чыда ол 400 муң рубльдиң армг орудалыгын алган. Тараа култураларынның дүжүктүрү 1950 чыда бир гектарга онааштыр 10 центнер турган болза ам 25—30 центнер чедип турар.

ЧЕЧЕКТЕЛГЕН СУУРУВУС

Тыва эки турачылдар ам биске көр болза, Деражно сууруну танытас боорлар. Дайны соонда чыдаар ол магалыкта чечендеп сайыраан.

Чайны магалык чагай үеги. Колхозтарын тараа шөлдөрүндө чагай дүжүт салган-падыр бажып эгеледи. Кезектөөсө поган арга-арыг тараа болган ситен кезер шөлдөрүң долгандыр хаажылдан алган турар. Ол аргаларын аразымбиле баткан шапкын Горның хемниң эриинде бистин сууру-вус турар. Суурувустуң агартыр чугайлаан бажынары, бүгү Украинада ишкан, хуноорентеп келгирге, хүн караанта чайынанып көстүр.

Суурун бугу-даа, оң чурттакчылары-даа өзү сайырап олар. Уаус депутаттарының Деражно суур Советиниң күүскөмү көрүң чурттакчыларынның материалдык болгаш културалык амдыралын эки-челдер дөш болдувар-ла хем-челерин ан турар. Суур Советинде 35 депутат бар, олар уаус амгы-агылдың ийн-бүрү амдыралында амгыдап, чоң-биле сырды харылааны тудуп турар. Деражнонуң чурттакчылары эң төлөнтүп кижилерни боттарының иштү-таттарына сонгуп алган. Олар төрөп суурунук экономикамы улам хөгжүдөр, чурттакчы чоңу, млыгыны өзүп олар салгалдык кижилерни Төрөп чуртка бердинген чорукка, совет патриотизмге болган пролетарны интернационализмге кижилер дөш чүтүдүтүп амгыдап турарлар.

Депутаттар саапчы Мария Григорьевна Овдейчук, библиотекча амгыдакчыам Лидия Сергеевна Мотук, харылаачы Анатолий Исаакович Вознок, башкы Галина Никитична Каселева, амчи Николай Иванович Селян болган оон-даа өскелер хөй-пизиниң амгы, амдыралында иденейлгир кижилер турарлар.

Деражнонуң үстүрү болган «Көд» амгы-агыл бугурулгезин шапкын хөгжүп олар. «Святанок» колхозтуң тараа култураларынның дүжүдү, иштү-татчы маалыңк продуктулуң чоруу чыл келген тудум бедип турар. Суурда үстүрү бугурулгезиниң эвээш өвөс. Ус заводу эртен чымыл 6,4 миллон рубльдиң продуктуламы бугу-дүрөг. Бо чымыл 7 миллон рубльдиң продуктуламы сайгарар дөш хулаалге эки күүсеттиниң турар. «Сельхозтехника» салбырынның коллектив планыг онаадаларын болган бедиткен хулаалгелерин база-ла чедириниң ботландырып турар. Бисте ийн амгы-агыл чери бар. Бо коллектив арга-ишти өрттөп камгааар, ийн-бүрү иштү-татчыларын тарын өстүрүп хулаалгелерге. Ийнчаарга оң чехтери чоңуң калбак херегалының бараанын болган мйштан уруп шөөр бедек аймаа чүдәдери бугуруп турар. Ол чүдәдери даштык чурттар боюн үелен, хөй чагыларын ийрип турар.

Мал семпиртир «Деражно» колхозтуң амгы-агыл чымыл санында 250 тоннадан эвээш эвөс эки шынарлыг эгити кү-рүңгө садип турар.

Суурунук чурттакчыларынның амгыраал хандырылгама дө-таамал экижиң олар. Эртен чымыл амгыраал хандырылга комбинаты чоңга 35 муң рубльдиң ачы-дуузын чедирген. Ону Советтиң чурттакчы чоңуңк ийжи саныга үлөй алып болза, бир кижиге-ле 14 рубль онаажып турар. Бо дөрге Россия Федерациясында бедип көргүзүлгө хамарлар. Суурунук садик, харылааа чедириниң амгылы база-ла эки. Ийнчанга беш чыдың планын хуусаа бетинде күүседириниң бугурулгезин магалык бисте бар алар.

Деражно суурунук чурттакчылары, бистериниң өң-өс чоргалары чүдүвүс — ортуман школамыс болуп. Ону чыл санында хөй өөреникчи доош турар. Оларнык чамдыктары төрөп суурунда амгыдап

Бо арынны тыва эки турачыларның хосташканы Деражно суурунүң бөгүнгү ажыл-амыдыралына турсаадып үндүргөн. Эргим эки турачылар! Деражнонуң чурттакчылары канчаар-даа аажок улуг изиг байырны силерге чедирбишаан, кайда чурттап, кандыг ажылдап чорууруңарны сонуургап турар. Ол дугайын «Шынга» бижип көрүңер. Силерниң чагааларыңарны Деражнонуң чурттакчыларына дамчыдып бээр.

РЕВОЛЮСЧУ, ДАЙЫНЧЫ, КҮПШАЖЫЛЧЫ АЛДАР

ИЮЛЬ, № 6 (77)

АДЫ ЧОК ТЕЙЖИГЕШКЕ...

Өскө суур чымында Ады чок тейжигешке... Бо ирэн телевизияны азы радио дамчытыр ирэй бөөрге, мөөң караамга Пенни деп уктаран хутор көстүп келир. Бистин хутор деп туралар түбөлүк хан борбак бажындыр ийги. Ийнч мей Пенни хуторга чурттап турдум. Пенни бисе Деражнонун аразында ады чок тейжигеш бар чүе, ол ам-даа бар. Тыва эки турачылдарынның фашистер-биле эң баштайгы тулуштуруну маңда болган.

— Яварымың соок эртен. Дүңе хар бисканан, бистер өлөдү оолдар эртежик бажындарыңарын үгүсөп келгиздиң, бажындарымың бузуларымда кыстына берген турган бис, Көдөңкө арга илтиден айтгы улаустарын шапкылаан органын хенертеп көрүп кагдымыс. Хуторга бичи уруулар, чоңук кыргындардан өскө улус бар эвөс. Баштай немецтер деп болдымыс, ука-тура дөңгө, маңа-иш-ла нагдымыс. Өөрүмүң ту каймык хан көрүп, маңап ортан чүе ийнаан.

— Бистин улау-вус-тур! Кызыл-шериглер-дир — дөң алгы дымдалды. Донтай берген бис. Хүрө арчымны, чодаксымнар сыйгып шериглер шапкылаан чедип кездилер. Берттеринде беш-адарың.

Оларның командири-ле боор, кыраал хайымг ийжи орустаң чугалай берди:

— Тыва улус-тур бис. Иракны Тывадан көлгөн. Илдиң черин дидеваан сизер бе? Школада өөрөмөйиң турар силер бе? Ажырас оң, дайынны ойлодуң чорудуштарымыс өөрөмөйиң эгеледи. Дайынның кайда наггаланып алганын чугалап бердер.

Бистин улуг кижилериниң орус чугаа дымнаш, оон-моон чечилеп келгешер. Неместерин турар чедирин олар дайынчыларга чугалап бергенер. Дайынчылар боттарынын аразында чугалашкан соонда, эгиттилик, ийн-ла болдулар. Олар дөң кыры чеппей чорда, боолан эгеледи. Тыва дайынчыларымыс коммандир-ажыт керже чаштык чоруп бажыны биске чагаан чүе. Неместер боолал бөөрге, бистер, шылап-ла, олтар, чоота штепте чаштыкыл чыдытымыс.

Ийн таланың атмыааымыны дидиреп-ле турган. Эзэн үс эртин, үректарымыс дүргөдөрү намдай бөөрге, тулчуп турган дайынчыларымыс карактап эгеледи. Оларны дөң кырында станоктуң бооларын тургузуп алган, ары-бажы кара ийн алганга тулуңу тургамы көрүп чыткан бис.

Оларның чамдыктары көп дүшкөп, ол дөвөөр турбө-дө болду. Дайынчылар эгиттарын муңушкып, тейжигешти ийн таландында «Ураал» кыргыттар. Дайын Деражноге аткаарлап эгеледи, тыва дайынчыларымыс оларын иштерти сүргөш чорутулар.

Тулчупушунуң ишмээни ирэй бөөрге, улуг, биче кижилер тейжигеш кырынга үс бердиңиз. Тулушукун болган чер көргүчүң-ла кылдар кө-үдүң. Өзүртен кижилер, эгиттар, чурра боолатан тергелер ийн-амында чыткылар. Долгандыр хан-чин, кара дөңгө чөр...

Мээн ахам бо бугуңу көрүп-көрүп, эң-өөрүң көл деп алган, көрүлөр кастырып эгеледи. Бистер, 14—15 харлыг оолдар дөң черин шепталжып турдувус.

Бо дайынчыларымыс мөчүзү сөөлүдө, Тивалегини 25 чыл оюн таварыштыр Деражно суурга аларын, амгы-агыл хөдөөнү салган чүе.

Совет улаустарынң ийри-ла бузулбас бижиг, Иракны Тываның оолдар, кыстары бистин хосташып эки тура-биле келгеш, Тивалегиниң хөдөөгө боттарымың улугуң кыргындар деп чүвени улагымы келгеш, хандыр болар аларга мей. Ол дугайын ам амьктарга чугалап чоруур мей.

М. ВОЙЦЕНКО.

ДЕРАЖНО БО ХҮННЕРДЕ

ЧУРУКТА: суурун ортумак школазы.

ЧУРУКТА: арга-ишт амгы-агыл чериниң бугурулуңгө чегги.

ЧУРУКТА: суурун эмнелге чери.

Бо арынны Ровно областың Костопель районунда үнүп турар «Черный промис» солунуң амгыдакчылары бөлөткөн кылган.

КЕЧИЛ-ООЛ АТТЫГ ШАҢНАЛ

Бистин «Святанок» колхозтун баштаар чери, партия организациямы амгы-агылның амгы-ишчилериниң ортуңа социалисттик чарыштың материалдык болгаш моральдыг илгир бериншкенин чыл санында чаартып, эде ажылдап кылып турар.

Индыг болзажок бисте чыл бугу-де үргүдүлүң турар чарыш база бар. Ол—саанчыларын аразында уламчылап турар. Кечил-оол аттыг шаңнал дөш чарын. Бистин сууру-вусту хосташкан эрес-дидим тыва дайынчыларын командириң ады-биле алаан бо чарышка ирги черин алары саанчы бугуруңгө эң улуг алдар болган хүндүткел болуп. Чыл дургузунда ийек санындан эң хөй сүт саап алган кижилер ол шаңналга чедер.

Чыл эгезинден бээр амгы үеги чедир колхозтуң саанчыларын мурнуку одуруунда үш саанчы—Лидия Данилевич, Галина Гришук, Екатерина Каминская олар чорууп турар. Оларнык каймы мурнары ам дээринде билдинмес. Эрткен беш айларда оларның кижилер бугуру бир ийекке онааштыр 1640 кг сүттү сагган.

Мээн көргүзүм олардан дудава. Чарыжымыс түңелди келир чылдың эгезинде көстүп келир.

М. ОВДЕИЧУК, саанчы.

КЫСКА ТАЙЫЛБЫР

Деражно—Украин ССР-ниң Ровно областың Костопель районунда суур. Бо суурнуң төмүгү 1924 чыда үлөйлөтүнгөн. Маңа тараачынарын байларга удур тура хаамышкыны кан удаа болуп турган.

Совет эрге-чачырга 1918 чылдың январда тургустунган. Оон соонда поляктарын эжелелениң алаанта кырген.

1939 чыда Совет эрге-чачырга катан тургустунган. Ады-чуртуң Улуг дайыныга суурун чурттакчыларын 75 кижилер тудуп чорган, элөөн хөй улус партизан отрядтарына турган. Фашисттер эжелелчилер суурун барык бугуру-биле үргөдүп өрттөткөн.

1944 чылдың январь 30—31-ийн күнүрине тыва эки турачылдар, өскө совет дайынчылар-биле каны суурун хосташкан.

Деражнонук чурттакчылары феврал 1-ий неместерин эжелелчилерден сууру хосташканын хүнү кылдыр чылдын демделеп турар.

Деражно—1960 чыда чедир район таву турган. Ол ам ийн суурун каттыштырган кады Совет төвү бөөп турар.

МААДЫР ЧОРУКТУҢ ҮЛЕГЕР-ЧИЖЭЭ

Ийн дампыр орденниң Совет Тыва бистин Деражно суурувустан 7 муң км ажыт ирэй чедер турар. Индыг болзажок бистин аразыма харылааалар, черин ирак-чоогундан хамарылга чоңка улам бижиктин турар.

Тываның эрес-дидим оолдар, кыстарынның фашисттер эжелелчилер-биле эң баштай бистин суурувуска егерип алааны, оларын чыда-ишкып кылдыр чыча шапканын, ады-өбөлө-висте фашистерин дор-валымдан хосташ алганын бистер, амгык салгалдык кижилери эки билдиң алган бис.

Мадыр кантан Ке-чил-оолдуң командириң эскадрону маңа болган тулуштуруңа чедирингил болган. Эзэн кан тыва дайынчылар бисте-мөңгө чарышты көзө-монгө арттып хаган. Оларнык хөдөөнү көчүтүп камыг ажал-карактан чоруур бис.

Деражнонук ортумак школамың өөреникчилери тыва эки турачылдарын эртен дайынчы оруун кай чыл улаштыр сонуургап көрүп, тодарыды келген. Тыва дайынчыларын Ровно хөдөөнү болган Украинамың барым таланында 80 хире чурттакчылар хосташканын тодарыды алган бис. Оон алдыда СССР-ниң Дөң Советиниң Президиумунуң Чарымын баугаар 67 дайынчыны өрдөңнер болган медалдар-биле шаңгалганы, 135 кижиниң Тываның өрдөн, медалдары алганы биске билдишип турар.

Бистин школамыс дооскан болган доо-вуду турар кижилерге, моон сонгаар маңа өөренип көрү бичи чаштарга-даа эки турачы эскадронун командири Ишча-оолдуң, оон ора-валымны Баймыска-вич, медицина эстрөөмү кыргыч Норукуң угбаймын, Сат Бүрөкөйниң, Оюн Сенганиң болган оон-даа өскелерин эрес-мадырлар чоруу кезе-де уттуңдурба болуп артын калар.

Чүге дөрге школамыска келген баштайгы ху-вусте башкыларымыс бистерни тыва эки тура-чыларга турсаактан музей-биле таныштырып, оларнык дугайын чугалаан боор чаңчы болган. Бо чагай чаң-чы салгадан салгалге улаачылап, совет улаустарын ады-дугаа пай-ралын бижиктирип чо-руур.

Е. ЯРОШНИ, өөреникчи.

МЕДЭЭЛЭР СОҢГУКЧУ- ЛАР-БИЛЕ УЖУРАШКАН

ССР-ийн Дээд Соведин депутат, Монгол-Тайга районы «Могой-бүрэн» совхозтун хойжуу Хүлэр-оол Иргитович Гонгаржан-биле соңгукчуларын ужурашканын чоокта чаа Му-тур-Алексина болган.

Анда районд септелгүдүг учуругун мастери С. Ламажик, Мутур-Алексина ортукмак школанын директору С. О. Майнас, райондун харылаа салбарын начальнигы ораакчымы К. Демчик болган өскөлөр-даа өсөп мурнуна да болган ужурашканын соңгукчуларын берген чагыларын чедишкенин күөстөкөн дээр депутатка өөрүн четтиргенин илеретпешкан. Соңгукчуларын мурнуунда чаа чагыларын бергенер.

Тыма АССР-ийн Дээд Соведин депутат, ол-ла райондун «Малчы» совхозтун хойжуу Чесек Салаева Мандымын база соңгукчулар-биле ужурашкан. Күүстөнгөн чагыларын дугайында соңгукчуларын мурнуна өткөдү ол берген болган чаа чагыларын хүлээп алган.

Д. КУУЛАР,
М. ХЕРТЕК.

ЧУРУКТА: Олимпиада-80-ге чурукчу С. Пеговтун белеткөн плаката.

СЕПТЕЛГЕ ДООЗУЛГАН

Барык ортукмак школанын чагы септелгени июль 1-де доозулган. Шко-ланын 22 класс өрөздөри, сабырларын, көрдөрлөрүн, сандарларын, сонгаларын, эхитери бүдүп доозган. Ирик шалаларын солдугураа, буудаа. Септелгени өртө болган шынарды дооз-дар дээр кемчелдерин шко-ла директору С. Маадыр-оол чогуур өй-шаада алган тере-түндөгү болган.

120 өрөнкүчү чурткаар ийи кыт көрүсү мурнуку чылдарга денээрге черде шынарды, эки септеттенин комиссия үнөөдө. Интернаттын иштик өт-хөкө-сөлдөрү база-ла бүрүн сеп-теттенин болган бүдүт-түнгөн. Школанын болган өрөнкүчүлөрүн чурткаар интернаттын иштү өрөздө-рүн ажыкчынар аргы-сидиг шынарды кылдыр чугулаан. Школанын болган интернаттын дагында тараан маштарын, өй-баа-нын чечектерин чагы ажаадыла база-ла эки хай-гаарада турар болганда, сагларын үнүп келги-лөө. Сагыш-сөткөдө өөр-чүчү көңүл!

Школа септелгенин аде-лерин үлүг-дугуун чедирген. Ынчанган харын ол ажы-дын өртө доозулган аде-леринин доозулган кол-ма-дарышкан. Ага-иелерди Х. Кудер-оол, М. Саал, С. Быстан-оол, О. Болчу-кай, школа ажыкчыларын С. Сосарма, С. Балчир, В. Монгуш болган өскөлө-рөкө өрөздөгү киркишкен-дер. Өрөздөгө чыгыш өөр-чү-рү билек, ажыкчынар, ага-иелер септелгенин төрү-дү, чылдын-на арамын-да социалист чарыштын ажыкчылары чагыч ана-рган.

С. ТАВА-САМУ. Барын-Хемчик район.

Өрө өрөлөгө чыгыш дооз-туру билек, Хорум-Даг сө-түшкү школанын башка-ры болган ажыкчынар кол-лек-тивтери школа септелгенин кирген. Олар клас-тар-ын болган өскө-дө өрө-здө-рүн шалаларын, сон-галарын, хаалгаларын солдугу-раа, буудуу ажык-дар-ге бир дөм киргенер.

Ол шаланын күш-ажы-лык өзгөчө чедири болган темпирин үргүдүшкөн. Шко-ланын септелгенин ужураш-канын берген чагыларын чедишкен. Олар клас-тар-ын болган өскө-дө өрө-здө-рүн шалаларын, сон-галарын, хаалгаларын солдугу-раа, буудуу ажык-дар-ге бир дөм киргенер.

Ол шаланын күш-ажы-лык өзгөчө чедири болган темпирин үргүдүшкөн. Шко-ланын септелгенин ужураш-канын берген чагыларын чедишкен. Олар клас-тар-ын болган өскө-дө өрө-здө-рүн шалаларын, сон-галарын, хаалгаларын солдугу-раа, буудуу ажык-дар-ге бир дөм киргенер.

А МОНГУШ. Чевч-Хемчик район.

Өрө өрөлөгө чыгыш дооз-туру билек, Хорум-Даг сө-түшкү школанын башка-ры болган ажыкчынар кол-лек-тивтери школа септелгенин кирген. Олар клас-тар-ын болган өскө-дө өрө-здө-рүн шалаларын, сон-галарын, хаалгаларын солдугу-раа, буудуу ажык-дар-ге бир дөм киргенер.

Ол шаланын күш-ажы-лык өзгөчө чедири болган темпирин үргүдүшкөн. Шко-ланын септелгенин ужураш-канын берген чагыларын чедишкен. Олар клас-тар-ын болган өскө-дө өрө-здө-рүн шалаларын, сон-галарын, хаалгаларын солдугу-раа, буудуу ажык-дар-ге бир дөм киргенер.

Чаагайжыдылга ИДЕПКЕЙЛИГ КИРИШКЕН

Чаагайжыдылга — бүгү-яны-тагы. Чурткаар чедири чаагайжыдылганы, аргы-шөвөрү ийи чурткаар турар кижилерден көнүгү ха-мааржы. Ынчанган чурткаар түрүдү ага идепкейлик кирген, бодууну үзү-хуу-зүп киргизгенин чугула.

Баян-Кол суурук чогуу суурун чаагайжыктар, ага та-рымал үнүштерин олурутур, оларын ажаал-хайгаараар ай-тырыгы чугула кичээлгеини үндөлдөрү турар болган ол аде-леринин доозулган со-ци-алист чарыштын чагы ажаадыла база-ла эки хай-гаарада турар болганда, сагларын үнүп келги-лөө. Сагыш-сөткөдө өөр-чүчү көңүл!

Школа септелгенин аде-лерин үлүг-дугуун чедирген. Ынчанган харын ол ажы-дын өртө доозулган аде-леринин доозулган кол-ма-дарышкан. Ага-иелерди Х. Кудер-оол, М. Саал, С. Быстан-оол, О. Болчу-кай, школа ажыкчыларын С. Сосарма, С. Балчир, В. Монгуш болган өскөлө-рөкө өрөздөгү киркишкен-дер. Өрөздөгө чыгыш өөр-чү-рү билек, ажыкчынар, ага-иелер септелгенин төрү-дү, чылдын-на арамын-да социалист чарыштын ажыкчылары чагыч ана-рган.

ЭЛДЕПТИГ УЖУРАЖЫЛГА

Монгован «Малковский» стадионунда элдептиг ужурашканы болган. Эртеп чы-лын түвө ийин ол.

Метроде дагылап бар чо-румда, хенертен мөн орумду аяк-козу эки кижиге дүй түрүпаш.

Силерин тамыр мед-дөө, өң холун бурунгар сун-ду.

Чадаас. Чүү болду ий-чаш? — деп айтырдым.

А силер медь тамырай-дыр силер бе? — деп, ол айтыр-ды. Чугааганда дагынын кижиге дөри билдинти тур.

Чок.

Мону көргөш-даа сагы-мак-тыр силер бе? — деп, эр-машын, караанын кир-биги, даваан кейидир чорун-дан сорбоо айтты.

Чок.

Сорбузуг ийик чааскан эвес, бир эштиг болду. Оозу кара барак ийи кедип алган анык ол. Узус быстын ча-лыныс-биле шуужу-ла турган, а тамылаан кижиге бир-ле түшөп медь чугулаан турган.

Мен ону барык диннавайи түрдүм. Чүү кижиге арга? А ол — Мариовка. Мариовка! Биек он ийи «мессерингит» турган, а силеринг самолётун үзүр-чүгө беш. Вороншик-областа Дерзук хемге... — деп катталган-ла тур.

Вороншик-областа — деп, одо адан берген, ам-на сактын келген мен.

Ие, дайындын дыка хэй хүшөрүнүн бирозин сактын келдим. Бо чеден хар чоокшун ол оор, арында сорбузуг ийик мөн мурнума көсүлүп келген. Украинанын ага-рынга болган кадыр-дошукту учуушкунарымкы бир хүнүп база катан сагылдырды.

1942 жылдын жайында Мариовка — Беловодск ара-лында мөн дүзүр аялпашын самолёттун башкарыштын командирин терсин уз-дүзүшү турган менен мээ мурнума бо тур.

Милерово болган Ростов-чаа булаг турган дайындын быстын кезинде элден хэй хол-нок дүзүшүндө доктадым келген. Мадаа тулузушкуну-нар агаарга-даа, черге-даа ка-дыр-дошук чорун турган.

Бир-ле хүн дүзүшкөктү дээр дайындын он ийи са-молёду көсүлүп келген. Хыдык-чылар дорон чугаажок-ла билдинген. Бодуустун бом-бардирончтирванисе орук-жыдып, оларын аргылаары сорулганын командирлик чери

бар арамында калбарган. Оол негеденде чарыштын тү-вөли каварта сагында үндү-рүп, тилекчилерин илдерин көрдүгөн. Суурун чурткаар чурткаар ую чарышка шүтү хаара туттунган болган идеп-кейлик кирген турарлар. Суурун чурткаар чурткаар башкарыштын доктасын аргы-шөвөр, чаагайжыктанып тургузуу турарлар хэй. Чи-жээ, эчине сеетрээм Г. Чам-оол, эчинегө ажыкчыны С. Опул-оол, школа ажыкчы-ларын Д. Серээ, Д.К. Селди оларын чурткаар турар башкарыштын чарыштын чаагайжыктанып ага. Оларын башкарыштын хермешинин иштинде 7-8 дөс тарымал

үнүштерин болган чечектери олуруткан. Үнүштерин ажаал-дайгааралы эки.

Суурун Культура бажымын-нын, школа, эчинегө кол-лек-тивтери боттарыга хамаар-жыр участка, девискорин чаа-гайжыкчылар чугула кичээл-геини угаалдырар турар. Ук албан организация черлеринин девискоринде тараан үнү-штерин ажаалда-хайгааралы эки. Соолгу үлө чаагайжы-дыкта ажык суурда идеп-кейлик болган ол таламын-ды боттуу кемчелер ад-дын турар. Ынчанган сууру-күстүгү чыгадан чыгыш узун-ла полаган, аргы-шөвөр алар чы-дарын көргө өөрчүтү.

Б. БАГЫТ-ООЛ.

КҮЗЭЭНИН ЧЕДИП АЛЫР

Таймы районун «Бомчу-низинин херде» совхозтун та-ву Кочетово суурда өскө ба-жыларын алыган көөтүр, даштын агарты, чугулап каан ийи кыт бажын бар. Он бирги кадында Культура бажымын, ийиги кадында совхозтун кон-тораны, бир өрөздө библиотека бар. Библиотеканын экинде ажыкчулар хүн чурумун көсүкү, чараш кылдыр бижеш азып каан. Библиотеканын иштине кирип көргө, оон аргы-сидин, номнарын деген салганы ий-жини кичээлгеини хаара тур-да бар. Библиотеканын эр-гелекчи Клара Ожигановна Пильчир-оол өскөн тараан суу-ру Кочетовога 1966 чылда ор-тукмак школаны дооктап, ол-ла чылдын Кызылда Пушкин ат-ты библиотеканын чамында бир чылдыг курска өөрөнчү кирген, ону чедишкенин дооктап.

Анык кыс күш-ажылык өөрүн Өвүр району эгелен. Шалп алган мергежинге бердинген, ак сеткилик, бижиг тургустуг анык кыс дүр-кулганы өш-өөрүнүн дула-зынга даянып, курска өөрөнчү алган билин чөп ажылап, дамыты мурай түс черин үзүшүн аакы-чанды-биле та-ныжип, олар-биле (ыдыгыт аныктар-биле) бижыг хары-лаанын апарган. Өвүрге ажы-лап турганы баштай ийи чыл-ынчаар-ла эркен. Он ийи чылды Улуг-Тем району ажыкчул эртенген. Инак хө-рөнгө бердинген анык кыс төрөн суурунга ажыкчыры-биле чедиш келген. Ажыкчыны көнүгүп, ажыл, амдыралын база таарыштыр тургузуп, Владимир Кочин-оол-биле ө-бү-дө тулуп, ийи үрүтүн инак ада-нези болганар.

Клара Ожигановна бо сов-хозтун библиотеканын хүлээп алгандай бээр бөл чыл ажып турар. Арга-туругалыг библиотекар бо суурда хүн-дүгү кижилерин бирээл.

— Ажыкты тааскан кыл-дып турар мен деп канчп чугу-лаадыр бээр. Ном тардыла-зынга Кочетово ортукмак шко-ланын пионер болган комсо-мол организациялары үзүг ду-заны чедири турар. Оларын мактаар анаар — деп чугула-ды.

Деминге күштүг деп шы-на сөзгөн. Библиотеканын ажы-лык, ыдыгыт көдө черге, ошпагы. Чуну-ла мурнунда инак хөргөнө бердинер, кү-лө-чүткүл негеттерин болбойн аан. Эш-өөрү, арга-туругалы-гы доокчулар чок болза, че-же-даа чүткүсө, чарык кижиге туу-даа чедишпези билдинтир. Номчугулар-биле бижыг ха-рылаа, оларын арга-сүмези база чугула.

Клара Пильчир-оолдун күш-ажылык өруу бижыг тура-сорук, кымык чүткүл-биле долган. Библиотеканын ажы-лыгыте оон эге бажымы тур курстан эгеленин көрдүсү. Ынчалда-да кымыккай аны-к кыс оон-биле сөксөвайи, би-линг мергежинин доктаамал бе-лини, номнарын, журналларын номчуп, семнарлардан чыгып калбай турар. Ол би-блиотеканын элди өртемик бөл-өөрөдиге-биле чедиш алыр сорулгалыг.

Өгүчү ээл, уругулар нези хөргөнө кижиге хостуг үе көчүгү эвеш болур. Оон кадында хөй-инти ажыкчы база бар болгай. Клара Ожигановна көдө Совет депутатын, хөргөжөнөр чөвөлө-рини кечигүндө каш удаа соңгуктуруу келген.

Депутат Клара Пильчир-оолдун ажыкчуларын библиотеканын номун нияти фондугу 900 мүн ажып турар. Библиотеканын турар өрөздө чырык, дегем болган оон бир таламында номтула залы деп болур черин тускайлап, столдары, сапаларын чурмушт тургу-зулап каан. Анда өрөнкүчү-лердин эгелеш совхозтун тус-кай эртемиктерин чедиш кижилер каан, соңуураан айты-

рууларына шыа харынын ап, номчуттуруп, бажытынни тү-рүрлар. Номчугуларын саны 560 ажып, бир номчугу чылда ортумаа-биле он үш ном-ну номчуп турар.

Делгирлерде номнарын дел-гей салганы, ийи-бүрү тем-ларга буруннарны белеткенин көрүштүг. Ол бүгү библиотеканын чогадыгытын ажылы, угаангы-сагынганын илере-мин турар. Мадаа ийрен бижиг классы-даа болза хөргөлдөн номун сват чокка тып ап бо-лур.

«Чечектеген төрөн Тыва», Совет Армиянын 60 чылдыгы тураскааткан «Төрөн чуртуугу идегелик камгалалы», «Пропагандинин булузу», «Био-графия — номчугуларга оруктажы», доокчуларга «Кым болуур?» деп буруннар-ын, «Удьяннарнын өт-бү-лө-нү», «Ногаа өсүрүкчүлериге сүмелер», «Хөргөжөнөрө сү-мелер» деп делгелерини деп-рип кылганы эки.

— Ном арамында ажыкчулар турар кижиге болган, өрөнкүчү-лердин совхоз ажыкчыларын-нын ортузун «Ном — маань анык» деп лекция болган ном дугайында бөсөдөлөр эр-тирдин. Чаа үргөн номнарга номчулга конференциянын эр-тирери, номчугуларын номчуттурууга соңуураалын күштелдирер, номчаан ному-

ЛИТВА ССР. Дыштаныр хушкерде Ова болган Прнас Бильчискастарын бажынында оон хөй санын өт-бүлөз чылдын көр. Хөгжүм болган узуштук амырларын алгалары аян тулуп, литва таңыларын казыргы дег дүргө темпирин сагыш-сөткөдө кө-дүрө бээр.

Вильчискастарын үш өг-лү, ийи уруу, кеңи болган күдөөн Шавий районун «Тайкас» деп колхозунун хөвү бригаданында болган мал фермамында азыкчан турар. Анык колхозчулар боттары-нын хостуг шакартында уран чүүл бөлүмүндө киркиш турар.

Көдө культура бажымында мри болган таңы ансамб-лери, эстрада оркестри, ийи бөлүмү ажыкчулар турар. Бо коллективтерин кайсындан-да Вильчискастарын төр-өздөлөгүнөрү көрүп болур.

ЧУРУКТА: өг-бүлө коопер-ти. Ортугуна — Ова болган Прнас Вильчискастарын фото-у.

А. САБАЛЫНСКАЯНЫ ФО-ТОУ.
(СЭТА-нын фотокриказы).

ЧУРУКТА: өг-бүлө коопер-ти. Ортугуна — Ова болган Прнас Вильчискастарын фото-у.

ӨӨРЕНИРИН КҮЗЭЭННЕРГЕ

Кызыл хоорайнын № 4 ортукмак профессионал-техниктиг училищенин 8 класс дооктап оолдар болган кыстарын ур-дөчө өөрөнчөри чаап тур.

Силер ортукмак өртемни болган дараазында мергежидер-ин чедиш алыр силер:

1. 3-4 разрядтын тудугу чаагычым.
2. 3-4 разрядтын шүтүгүтү, хоюлгалым, плеточны.
3. 3-4 разрядтын элестрогау кадыкчымы.
4. 3 разрядтын слесарь-савтехникти.
5. 5-6 разрядтын автомобиль крандыкы машини.
6. 5 разрядтын экскаватор машини.
7. Конструкциялар монтажиги-лашчымы.

Будукту, плеточны, молтажиги-лашчыларын мергежидиге чыл хуусаалы өрөдиге ортукмак өртемниг анык оолдарын болган кыстарын хүлөп алыр.

Бүтү мергежидер айы-биле ийиги курска 9 класс доок-паннарын хүлөп алыр.

Училищени дооктагынын соода:

1. Ортукмак ПТУ-ну дооктап биле.
2. Тымыкан разряд таламы-де, төлөвардыг шөтөөн бээр.
3. Училищени өөрөнчү турган үзүн күш-ажыл стажыга кир сапар.
4. Училищени дооктап ортукмак болган брөд өрө-диге черлерини кирерде өргөлдөлөргү болур.
5. Республиканын «Тыва тудугу» трезини мурныкы сал-бырларынын бирозинче салгыры чоролур. Анда чаагыжы-тылган павтияны чурткала бажымын, өсүлгерге квар-таларын боор, ажыкчыларын, дыштангыны болган мер-гежинин бөдөлгөни бүтү таарымчалыг байдалдарын тур-гузар.

Училищени кирерин күзөөнөр директорга билдирини-нинге дараазында документтерин козар:

1. Эртем-билинин дугайында документ (аттестат).
2. Төрүттүгенин дугайында хөргөлдөп азы паспорт.
3. Кайр бижидиге шымагалган (болдарга).
4. 280 манак буугар Кызыл хоорайнын № 1 павтияныг казылдан ачти шымагалган.
5. Школанын характеристика.
6. 3x4 хөмтөлдүг 8 фото-чурук.
7. Боттарынын уругуларын бүтү өрөдиге хөргөкселдер-биле (демир-үзүк, шүтүм, паранджа, цыркуля, кылдыраш-тар-биле, 9-10 класстарын өрөдиге номнары-биле), спорт хөв-биле (көздөлөр, тапочкалар, чокдак чүтүрлөр, хаантан кедер костюм-биле, трико-биле) хандырар дугайында ада-иселерин хүлээлгенин козар.

Кирерин күзөөнөр бөсөдө эртерин-биле учалищеге август 25-те келген турар.

Училищениг адреси: Кызыл хоорай, Магистральная ку-думчуу, 4.

Телефондари директорун — 2-21-00; директорун орал-лаччынын 2-54-14.

АДМИНИСТРАЦИЯ.

ТЕЛЕВИДЕНИЕ

ИЮЛЬ 11-ДЕ	БИРГИ ПРОГРАММА	МОСКВАДАН	МОСКВАДАН
10.00	«Умс. Информастыг програм-ма»	20.40	«Кижиге болган хоюлду. Дамчыдыктын профес-сор А. А. Бөзүтов чор-дур.
10.35	«Эртепги гимнастика»	21.10	«ТТ-ның экранында эң баштай». «Ховула шуур-ган. Урал-теңиз фильм».
10.55	«Кок Мынкан», Музы-кальн фильм»	22.30	«Умс. Информастыг програм-ма»
11.25	Н. А. Римский-Корса-ков — «Май дуну»	23.00	«Уран чүүл мастерле-ри». ССР-ийн улугтуг артыя О. П. Андреев-ская. Төрүттүгөн хү-нүндөн бээр 80 харава-нылга.
13.45	16.00 — Чалсар.	00.10 — 00.40	В. А. Мопарт — № 20 симфония. Поль-ша камера оркестри. Дирижер Е. Максимов. Төнгөн — медальтер.
16.00	«Эртем-таймырлар диг фильмдер программазы: «Монге дилеге», «Юни-тер болган өң 200 кыс-тар», «2000 чылдыг тулааны»		
16.35	«Талынын» шенеле-диз. Талынын бажыг тудур бомбанында бригада керезин песте-редип турарынын дугайында.		
17.05	«Совет» комментаторлар-нын ирары Якут АССР-нин алаарын артыя Кола Бельдымдыг күү-сөздөндө.		
17.25	«Езууг оолдар».		
18.10	«Уругтар фильм». «Төг-чөлөкчүлөр ачым». Уран-чөчөк телефильм.		
19.30	«Медьдөлөр»		
19.45	«Телемедьдөлөр»		
19.55	«Элөдүлөр болган хоюлду». Дамчыдыкта.		
20.25	«Телемедьдөлөр»		
		18.00	«Документалдыг фильмдер программазы: «Чу-рукчу Пыла Глаздова», «XX вектин аалары», «1855 — Дин Рил», «Молодот», Фильм-портрет».
		19.30	«Кичээлдер», «Эр-ти», Дамчыдыкта.
		19.40	«Чаралдар».
		МОСКВАДАН	
		19.45	«Шүтүзүн билдесөр мен». Киповурал.
		19.55 — 20.40	«Улуусту чога-дылгаан». Тейстайыл-быраал.
		РЕДАКТОР В. С. ШАРАВИН.	
		ИЮЛЬ 11-ДЕ	
		«НАВЫРАТ»: «Ужура-жымын» 17.20, «Кымыл дик-курьерлер» 10.00, 11.50, 13.40, 15.30, 19.10, 21.20 шактарда.	
		«КАА-ХЕМ»: «Роберт ка-лар Тереза» 15.00, «Гайдустун ат-алары» 16.50, 18.40, 20.30 шактарда.	
		«ВОСТОК»: «Будочна» 15.00, «Мени черде маан турар» 16.50, 18.40, 20.30 шактарда.	
		«ЧАПТЫ»: «Өскө черди келген хөргөжөн» 16.50, 18.40, 20.30 шактарда.	